

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Ruffy Péter

Cím:

A Pálmaház

Forrás:

244

JUBILEUMA

Magyar Nemzet 1962. nov. 25

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

OSZTÁLYOZÁS

Tárgy

712.21

Hely

Állatkerti Pálmaház

dő

"1962"

zemély

Helyszám

— *Mice* való ez? — *Rerum cognoscere*

causas — felelné egy római. A dolgoknak megismerni az okát. Állatkertünk Pálmaháza ötvenéves. Fél évszázad óta szolgálja a szentjánoskenyérfa, a kenderpálma, a mexikói kaktusz, vagy a szerény dercefű, meg egy-egy alvadtvörös virág ezt a *rerum cognoscere causas*-t.

Vadász Elemér tudós akadémikusunk mesélte egyszer nekem, hogy 1919 haladó tudósainak »legnagyobb álma« volt az a terv, hogy Lendl Adolfnak, a pesti Állatkert egyik megvalósítójának az elképzelései alapján a Vérmezőn felépítik a Természettudományi Múzeumot. Mit akartak megvalósítani ezzel az álommal 1919 tudósai? Vagy mit keresett Jávorka Sándor, botanikánk világhírű embere, mikor borszákkal az oldalán, gyalogosan járta az Őrséget, Göcsejt, vagy azt a méregzöld, tömött Hegyközt, Sátoraljújhely felett, még megromlott egészséggel, tüdőtüdőgyullalással, betegen is? Az »Erdőmező virágai«-t kutatta, a kétmillió gyűjteményes lapot őrző herbáriumának újabb kincseit, lehajolt minden falevél, virágfürt, levélpárnácska után. A *rerum cognoscere causas*-t akarta tanulmányozni tovább, mint a tudomány minden nagy embere. A természet »titkát« kereste. A megismerést, S a behatolás szomjúsága, szenvedélye dobogtatta a szívét.

Hogy lángol a természet, mennyire gyönyörködött, amint elmerülünk benne. Az orchidea fűszeres illata, egy virágoszlop felhője, kis cseppetűk hajlékony épülete, az avar vérpirosa... Szinte hallani véljük a kelyhek harangját, amint meglebbenek a nyári szélben vagy azt a halk, s mégis lármás élniakarást, amelyet egy bimbó feslő patánása jelent. A tekintet szomjas öröme, a szemlélődés édes szenvedélye mögött konok, fűrkésző akarát rejtekezik: *megismerni a dolgok okát*...

Ezt a gondolatot szolgálja az ötvenéves Pálmaház öt világrészből való ezer növényfajtája.

Kertmécnök

kísér a Pálmaház keskeny, fűszeres folyosóin: Kiáczné Sulyok Mária osztályvezető. Férje is kertmécnök, a Fővárosi Kertészet főmérnöke. Az orchidea- és pálma-kerteknek ez a kedves, fiatal mérnöke meséli el a Pálmaház ötvenéves történetét. 1912-ben nyílt meg — a schönbrunni Pálmaház volt a mintája —, Ráde Károlynak és Ilsemann Keresztélynek, a főváros valamikori kertigazgatóinak a terve alapján. A csaknem ezer fajt és fajtát felölelő gyűjtemény megfagyott 1944—45 háborús télén. A Pálmaházat súlyos belővések érték, a növényházak üvegfelülete megsemmisült, az ezer-féle növény elpusztult, az orchideák megbarnultak, a pálmák legyezőlevelei összetöppedtek a ki-bejáró fagyos szélben, a tizenöt fokos hidegben. Egyetlen ép levél sem maradt.

Somogyi József, az Állatkert kertészeti osztályának vezetője — aki azóta a göteborgi botanikus kert munkatársa lett —, kezdte el az újjáépítést, amelyre az ország csaknem két és fél millió forintot áldozott. 1952. december 20-án nyílt meg az újjáépített Pálmaház. Megható volt az a gyengéd figyelem, ahogy az újjáépítést segítették hazai és külföldi botanikus kertek és i-

meretlen magánosok. Növények érkeztek a Pál utcai fiúk kedves Fűvészkertjéből, a Fővárosi Kertészetből, a Kertészeti Főiskoláról, ajándékot küldött a Frankfurt am Main-i botanikus kert, a schönbrunni Pálmaház, valutáért vettünk orchideákat, jelentkeztek gyűjtők, természetbarátok, magok érkeztek Kínából, Jávából, Új-Zélandból s volt olyan magános pesti természetbarát is, aki egy megmentett pálmát adott oda.

S a mű — virágok, levelek, páfrányok, orchideák, kaktuszok sűrű rengetege, ez a párák, szinte trópusi világ, a kis tavakkal megszakított, üveggel fedett, védett rengeteg, a természetnek ez a fűszerillatú temploma, virágok csengetyűinek, levélfodroknak, hamvas kelyheknek ez a kusza, mégis rendezett vadona, ez a világáros közepén álló zöld ősboszt — újra áll. S tanít »a dolgoknak megismerni az okát«.

Miért

hajt az egyik növény érdes, finoman csipkézett levelet, a másik selymeset? Miért lilás az egyik orchidea virága, s a másiké barnászörös? Hogyan alakult ki a pazarló csoda, hogy a világon körülbelül huszonkétezer-fajta orchidea van? S hogyan tudja vállalni ez a virág a két véletlet, mert megél a Himaláján, de Új Guinea trópusában is? Mi az a hajlékonyság, bőkezű gazdagság, hogy az egyik virág toronyalakú, a másiknak tányérkái vannak, a harmadik görög oszlophoz hasonlít, a negyedik olyan mint a felhő? Hogyan alakult ki a színek végtelenje, az illatok gazdagsága, a természet építőművészetének ez a sokféle formája? Az ember befeleledkezik abba a vonzásba, abba a valamennyitünket körülölelő világba, amelyet természetnek nevezünk. A Pálmaház csarnokában széles legyezők, hatalmas levelek roskadoznak. Egy folyosón a szerény kis madárhúr, vagy a szirti ternye öleli körül a növények ládikóit. A kaktuszok közt az Éj királynője nyit, tölcser formájú, mély, fehér virágával. A következő folyosón csipkeharasztok lágy selyme állítja meg az embert.

S mennyi titka van az ültetésnek, a nevelésnek, a talajnak. Laza legyen-e, vagy sűrűbb kötésű, tőzeges vagy homokos, mennyi lombföld kell hozzá, s a lombföld akácból, bükkből vagy tölgyből legyen-e? S miért kell az orchideákat páfránygyökérből, tőzegmohából, darabos faszérből, cseréptörmelékkel álló talajban nevelni? Itt a munka minden perce ismeretet feltételez, minden mozdulat tudást, a nagy műhely titkainak a feltárását. Milyen bensőségesen tudta leírni Jókai azt a nagy műhelyt, a természetet; mennyire érzékletesen festette meg Mikszáth a fehér »marmacs-virágok«-kal behintett hazai, nógrádi tájat; mennyire elgondolkozott Móricz Zsigmond, mikor a magyar irodalom legnagyobb trilógiájában rügyező fák gyönyörű larmájáról mesél. A természet nagysága, s a természetnek az irodalomba emelt »égi mása« jut az ember eszébe ezen a jubileumon.

A nagy műhely kis szeglete — a pesti Pálmaház — ötvenéves. Azért köszöntjük, mert a legfőbbre, a megismerésre tanít. S korunk feladata nem a mindent-tudás, a mindent-megismerés?

Ruffy Péter